

**STOSUNKI POLSKO-NIEMIECKIE
W ĆWIERĆWIECZE OD PODPISANIA TRAKTATU
O DOBRYM SĄSIEDZTWIE.
KULTURA – OŚWIATA – GOSPODARKA**

**DIE DEUTSCH-POLNISCHEN BEZIEHUNGEN
EIN VIERTELJAHRHUNDERT NACH DER UNTERZEICHNUNG
DES VERTRAGS ÜBER GUTE NACHBARSCHAFT.
KULTUR – BILDUNG – WIRTSCHAFT**

**POLISH-GERMAN RELATIONS
IN A QUARTER OF A CENTURY FROM THE SIGNING
OF THE TREATY ON GOOD NEIGHBORHOOD.
CULTURE – EDUCATION – ECONOMY**

**Instytut Nauk Politycznych
Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie**

**Konsulat Generalny
Republiki Federalnej Niemiec
w Gdańsku**

Rada programowa

Teresa Astramowicz-Leyk, Selim Chazbijewicz, Marcin Chełminiak,
Janusz Filipkowski, Degefe Gemechu, Krzysztof Gładkowski, Tadeusz Iwiński,
Marek Jabłonowski, Wojciech Jakubowski, Igor Kąkolewski, Dariusz Kozerawski,
Wojciech T. Modzelewski, Waldemar Tomaszewski, Jacek Węclawski,
Paweł Woroniecki, Waldemar Żebrowski, Arkadiusz Żukowski

Studia Politologiczne
Studies of Political Science

Vol. VI

Redakcja
Editor-in Chief
Arkadiusz Żukowski

**STOSUNKI POLSKO-NIEMIECKIE
W ĆWIERĆWIECZE OD PODPISANIA TRAKTATU
O DOBRYM SĄSIEDZTWIE.
KULTURA – OŚWIATA – GOSPODARKA**

**DIE DEUTSCH-POLNISCHEN BEZIEHUNGEN
EIN VIERTELJAHRHUNDERT NACH DER
UNTERZEICHNUNG
DES VERTRAGS ÜBER GUTE NACHBARSCHAFT.
KULTUR – BILDUNG – WIRTSCHAFT**

**POLISH-GERMAN RELATIONS
IN A QUARTER OF A CENTURY FROM THE SIGNING
OF THE TREATY ON GOOD NEIGHBORHOOD.
CULTURE – EDUCATION – ECONOMY**

**REDAKCJA NAUKOWA
EDITED BY
KRZYSZTOF GŁADKOWSKI
EWA GŁADKOWSKA
TOMASZ GAJOWNICZEK**

OLSZTYN 2018

Recenzent / Supervising Editor
Prof. zw. dr hab. Bogdan Koszel

Redakcja wydawnicza / Publishing Editor
Hanna Królikowska

Projekt okładki, DTP / Cover Design, DTP
Andrzej Mierzyński
Pracownia Wydawnicza „ElSet”

Copyright by Instytut Nauk Politycznych
Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie
2018

ISBN 978-83-89559-99-9
ISSN 1731-2299

Wydawca / Publisher
Instytut Nauk Politycznych Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie
e-mail: inp@uwm.edu.pl

Druk / Printed by
Zakład Poligraficzny Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie

SPIS TREŚCI

KRZYSZTOF GŁADKOWSKI, <i>Stosunki polsko-niemieckie w wybranych kwestiach z dziedziny kultury, oświaty i gospodarki. Wprowadzenie</i>	9
BEATA JURKOWICZ, <i>Traktat o dobrym sąsiedztwie i przyjaznej współpracy a zwrot dóbr kultury w stosunkach polsko-niemieckich</i>	23
MARLENA PIOTROWSKA, <i>Oblicza zagranicznej polityki kulturalnej i oświatowej Niemiec na przykładzie działalności Niemieckiej Centrali Wymiany Akademickiej w Polsce</i>	35
RALF MEINDL, <i>Kulturarbeit bei der deutschen Minderheit – 99 und 25 Jahre danach. Ein historischer Rückblick und ein Bericht aus der Praxis eines Historikers und ifa-Kulturmanagers</i>	49
MICHAŁ MATHEJA, WERONIKA WIESE, <i>Centrum Badań Mniejszości Niemieckiej – opis przeszłości, diagnoza przyszłości Niemców w Polsce</i>	55
IGOR KĄKOLEWSKI, <i>Fenomen dialogu podręcznikowego w kulturze politycznej XX i początku XXI wieku</i>	61
ELŻBIETA DEJA, <i>Drogi do pamięci: doświadczenia z polsko-niemieckiej wymiany młodzieży</i>	73
BRONISŁAW BOMBAŁA, <i>Niemiecki model gospodarczy – wzory dla Polski</i>	79
OSKAR GOTTLIEB BLARR, <i>Memorabilia Felix Nowowiejski betreffend</i>	89
ILONA DULISZ, <i>Polskie i niemieckie tradycje muzyczne we wczesnej twórczości Feliksa Nowowiejskiego</i>	97
JERZY KUKLA, <i>Z Warmii w świat wielkiej muzyki (w 70. rocznicę śmierci Feliksa Nowowiejskiego 1877–1946)</i>	107
ANDRZEJ BIELAT OP, <i>Sienkiewicz vs Bismarck. Między chrześcijańskim patriotyzmem a nowoczesnym nacjonalizmem</i>	117
IZABELA LEWANDOWSKA, <i>Gwara warmińska jako wyraz niematerialnego dziedzictwa kulturowego. Ewolucja zjawiska na przestrzeni dziejów</i>	137
JERZY NECIO, <i>Niemcy i Ukraińcy wobec siebie na ziemiach pruskich – historia i współczesność</i>	153
GRZEGORZ PEŁCZYŃSKI, <i>Mniejszość odrodzona. Ormianie w Polsce na przełomie wieków XX i XXI</i>	171
Bibliografia	180
Noty o autorach	192
About the authors	197

INHALTVERZEICHNIS

KRZYSZTOF GŁADKOWSKI, <i>Deutsch-polnische Beziehungen in ausgewählten Fragen im Bereich Kultur, Bildung und Wirtschaft. Einführung</i>	9
BEATA JURKOWICZ, <i>Der Vertrag über gute Nachbarschaft und freundschaftliche Zusammenarbeit so wie Wiedergabe der Kulturgüter in den deutsch-polnischen Beziehungen</i>	23
MARLENA PIOTROWSKA, <i>Die Auswärtige Kultur- und Bildungspolitik anhand der Tätigkeit der Außenstelle des Deutschen Akademischen Austauschdienstes in Polen</i>	35
RALF MEINDL, <i>Kulturarbeit bei der deutschen Minderheit – 99 und 25 Jahre danach. Ein historischer Rückblick und ein Bericht aus der Praxis eines Historikers und ifa-Kulturmanagers</i>	49
MICHAŁ MATHEJA, WERONIKA WIESE, <i>Forschungszentrum der Deutschen Minderheit – Beschreibung der Vergangenheit, Diagnose für die Zukunft der Deutschen in Polen</i>	55
IGOR KĄKOLEWSKI, <i>Der deutsch-polnische Lehrbuchdialog und sein Einfluss auf die Dialogkultur in Europa und Asien im 20. Jh. und Anfang des 21. Jh</i>	61
ELŻBIETA DEJA, <i>Wege zur Erinnerung: die Erfahrungen des polnisch-deutschen Austausches zwischen Schulen</i>	73
BRONISŁAW BOMBAŁA, <i>Deutsches Wirtschaftsmodell – Vorbild für Polen</i>	79
OSKAR GOTTLIEB BLARR, <i>Memorabilia Felix Nowowiejski betreffend</i>	89
ILONA DULISZ, <i>Polnische und deutsche Musiktraditionen im frühen Schaffen von Feliks Nowowiejski</i>	97
JERZY KUKLA, <i>Aus dem Ermlands in die Welt der großen Musik (zum 70. Todestag von Felix Nowowiejski 1877–1946)</i>	107
ANDRZEJ BIELAT OP, <i>Sienkiewicz gegen Bismarck. Zwischen christlichem Patriotismus und modernem Nationalismus</i>	117
IZABELA LEWANDOWSKA, <i>Ermländische Mundart als Ausdruck des immateriellen Kulturerbes. Evolution des Phänomens im Laufe der Geschichte</i>	137
JERZY NECIO, <i>Die Gegenseitigkeit der Deutschen und Ukrainer sich gegenüber auf dem preußischen Lande. Aus historischer Perspektive bis in die Gegenwart</i>	153
GRZEGORZ PEŁCZYŃSKI, <i>Wiedergeburt der Minderheit. Armenier in Polen um die Wende des 20. und 21. Jh.</i>	171
Bibliographie	180
Hinweise zu den Autoren	192
About the authors	197

TABLE OF CONTENTS

KRZYSZTOF GŁADKOWSKI, <i>Polish-German relations in selected issues in the field of culture, education and economy. An introduction</i>	9
BEATA JURKOWICZ, <i>The Polish-German Treaty on good neighbourship and friendly cooperation, and the return of cultural goods in Polish-German relations</i>	23
MARLENA PIOTROWSKA, <i>The faces of german foreign cultural and educational policy on the exemple of the German Academic Exchange Service in Poland</i>	35
RALF MEINDL, <i>Cultural work among the German minority – 99 and 25 years later. A historical review and a report from the practice of a historian and ifa culture manager</i>	49
MICHAŁ MATHEJA, WERONIKA WIESE, <i>Centre for the Study of German Minorities – a description of the past, a diagnosis of the future of Germans in Poland</i>	55
IGOR KĄKOLEWSKI, <i>The dialogue on textbooks for teaching history at school level in the political culture of the 20th and 21st century</i>	61
ELŻBIETA DEJA, <i>Ways to Memory: Experience from Polish-German youth exchange</i>	73
BRONISŁAW BOMBAŁA, <i>German economic model – a pattern for Poland</i>	79
OSKAR GOTTLIEB BLARR, <i>Memorabilia concerning Felix Nowowiejski</i>	89
IWONA DULISZ, <i>Polish and German musical traditions in Feliks Nowowiejski's early works</i>	97
JERZY KUKLA, <i>From Warmia to the world of Great Music. At 70th anniversary of Feliks Nowowiejski's death (1877–1946)</i>	107
ANDRZEJ BIELAT, <i>Sienkiewicz vs. Bismarck. Between the Christian patriotism and the modern nationalism</i>	117
IZABELA LEWANDOWSKA, <i>Warmian dialect as an expression of the intangible cultural heritage. The evolution of the phenomenon through the ages</i>	137
JERZY NECIO, <i>The Germans, the Ukrainians, and their mutual relationships in the Prussia – history and the present day</i>	153
GRZEGORZ PEŁCZYŃSKI, <i>The rebirth of the ethnical minority. Armenians at the turn of the 20th and 21th centuries</i>	171
Bibliography	180
About the authors.....	197